

KICHIK BIZNESDA MOLIVAVIY BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH TEXNOLOGIYALARI

PhD Jo'rayev Farrux Do'stmirzayevich

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti

ORCID-0009-0000-5657-9734

koinot_30@mail.ru

Jamilova Nargiza Xurramovna

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti talabasi

nargizajamilova1@gmail.com

Annotasiya. *Bulutli texnologiyalar, sun'iy intellekt va analitik dasturlari kichik biznes boshqaruvida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ular kichik biznes subyektlarining faoliyatini rivojalandirishda, samaradorlikni oshirish, xarajatlarni kamaytirish va qaror qabul qilish jarayonini optimallashtirishda yordam bermoqda. Maqolada kichik biznes subyektlari uchun moliyaviy boshqaruvni soddalashtirish va faoliyat samaradorligini oshirishda innovatsion raqamli texnologiyalarning ahamiyati, mohiyati, tadbiiq etish mexanizmlari bayon qilingan. Innovatsion texnologiyalarni kichik biznes jarayonlariga joriy etish orqali tizimli boshqaruvga ega bo'lish shartlarining sintezi amalga oshirilgan. Kichik biznes subyektlarining innovatsion rivojlanishi, innovatsion muxiti, innovatsiyalarni qabul qilish salohiyati muxim omil sifatida ko'rib chiqilgan va asoslangan. Biznes jarayonlarini tezlashtirish, xarajatlarni kamaytirish va moliyaviy munosabatlarda aniqlik va shaffoflik darajalarini oshirish imkoniyatlari tahlil qilingan.*

Kalit so'zlar. *kichik biznes, innovatsiya, innovatsion faoliyat, innovatsion texnologiyalar, moliyaviy boshqaruv, bulutli texnologiya, sun'iy intellekt, analitika, hisob jarayonlarini avtomatlashtirish*

ТЕХНОЛОГИИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СИСТЕМЫ ФИНАНСОВОГО УПРАВЛЕНИЯ В МАЛОМ БИЗНЕСЕ

К.э.н. Жураев Фаррух Дустмирзаевич

Университет экономики и педагогики

Джамилова Наргиза Хуррамовна

Университет экономики и педагогики, студент

Аннотация. *Облачные технологии, искусственный интеллект и аналитические программы приобретают все большее значение в управлении малым бизнесом. Они помогают субъектам малого бизнеса развивать свою деятельность, повышать эффективность, снижать затраты и оптимизировать процесс принятия решений. В статье описаны значение, сущность и механизмы внедрения инновационных цифровых технологий в упрощении управления финансами и повышении эффективности деятельности субъектов малого предпринимательства. Путем внедрения инновационных технологий в процессы малого бизнеса осуществлен синтез условий для системного управления. Инновационное развитие субъектов малого предпринимательства, инновационная среда и потенциал внедрения инноваций рассматриваются и исходя из этого являются важным фактором. Анализируются возможности ускорения бизнес-процессов, снижения затрат и повышения уровня точности и прозрачности финансовых отношений.*

Ключевые слова. малый бизнес, инновации, инновационная деятельность, инновационные технологии, финансовый менеджмент, облачные технологии, искусственный интеллект, аналитика, автоматизация учетных процессов.

TECHNOLOGIES FOR IMPROVING THE FINANCIAL MANAGEMENT SYSTEM IN SMALL BUSINESS

PhD Juraev Farrukh Dustmirzayevich

University of Economics and Pedagogy

Jamilova Nargiza Khurramovna

University of Economics and Pedagogy, student

Abstract. *Cloud technologies, artificial intelligence and analytical programs are becoming increasingly important in small business management. They help small businesses develop their activities, increase efficiency, reduce costs and optimize the decision-making process. The article describes the meaning, essence and mechanisms for the implementation of innovative digital technologies in simplifying financial management and increasing the efficiency of small businesses. By introducing innovative technologies into small business processes, a synthesis of conditions for systemic management was carried out. Innovative development of small businesses, the innovative environment and the potential for innovation are considered and, based on this, are an important factor. The possibilities of accelerating business processes, reducing costs and increasing the level of accuracy and transparency of financial relations are analyzed.*

Key words: *small business, innovation, innovative activity, innovative technologies, financial management, cloud technologies, artificial intelligence, analytics, automation of accounting processes*

Kirish.

Bugungi kunda innovatsion texnologiyalar kichik bizneslar uchun ko'plab imkoniyatlar yaratmoqda. Ular samaradorlikni oshirish, mijozlar bilan aloqalarni yaxshilash, moliyaviy boshqaruvni osonlashtirish va raqobatbardoshlikni oshirishga yordam beradi. Texnologiyalarni muvaffaqiyatli qo'llagan kichik bizneslar bozor sharoitlariga tez moslashishi va o'z o'rnini mustahkamlashi mumkin. (Kumar va Ranjeet, 2024). Ko'pgina ilmiy manbalarda yangi texnologiyalar kichik bizneslar uchun moliyaviy boshqaruvni soddalashtirishda katta yordam beruvchi asosiy omil sifatida baholanmoqda (Al-Haimi va boshqalar, 2024). Ushbu jarayonda foydalanilishi mumkin bo'lgan yangi texnologik vositalar va usullar ilmiy tavsiflarga ega bo'lib, mohiyatan ma'lum bir ustuvorliklari farqlanadi.

Kichik biznes boshqaruvni ko'pincha turli xil aloqa kanallaridan foydalanishni boshlashi kerak, masalan, video konferentsiya uchun bitta vosita va xabar almashish uchun boshqa vosita. Biroq, Ringflow kabi yagona aloqa yechimi bu kanallarning barchasini bitta ilovada boshqarishi mumkin, bu esa korxonalarining vaqtini va pulini tejaydi. Birlashtirilgan aloqa imkoniyatlaridan tashqari, Ringflow ikkita noyob xususiyatga ega. Birinchidan, u agentlar va nazoratchilarga imkon beradigan integratsiyalashgan aloqa markazi platformasiga ega boshqarish mijozlar qo'ng'iroqlari va qo'llab-quvvatlash yoki savdo guruhlarini bir joyda. Ikkinchidan, Ringflowning xususiy mulki bor sun'iy intellekt Ringflow Ai deb ataladi, u real vaqt rejimida qo'ng'iroqlarni aniq transkripsiya qiladi va qo'ng'iroqlarda aytilgan muayyan kalit so'zlar yoki iboralar chastotasini kuzatishi mumkin. Ijtimoiy tarmoqlarni boshqarish vositasi taniqli onlayn mavjudlikka muhtoj bo'lgan elektron tijorat yoki bizneslari uchun foydali bo'lishi mumkin. Bu, ayniqsa, kompaniyaning turli platformalarda tarqalgan ko'plab akkauntlari bo'lsa, to'g'ri bo'ladi, ularni mustaqil boshqarish, ayniqsa startaplar uchun ko'p vaqt talab qilishi mumkin.

Ushbu platformalar yordamida korxonalar o'z xabarlarini tashkil qilishlari, ishtirok etish va tahlillarni tahlil qilishlari va e'lonlarni oldindan rejalashtirishlari mumkin. Bu firmalarning

ijtimoiy tarmoqlardagi faoliyatini soddalashtirish va vaqtni tejash imkonini beradi. Ishonchli fayl almashish vositasi korxonalar uchun shartnomalar va takliflar kabi muhim hujjatlarni oson va xavfsiz almashish uchun juda muhimdir. Hujjatlarni chop etish va jismoniy yetkazib berish o'rniga, fayl almashish platformalari tez va samarali almashish va saqlash imkonini beradi.

Bulutga asoslangan fayllarni boshqarish dasturini tanlashda turli fayl formatlarini almashish, keng saqlash maydoni va siz allaqachon foydalanayotgan boshqa vositalar bilan integratsiya kabi xususiyatlarni izlash muhimdir. Misol uchun, Ringflow saxiy saqlash joyini va qo'ng'iroq yozuvlarini to'g'ridan-to'g'ri platformada saqlash imkoniyatini taklif qiladi, bu alohida vositaga bo'lgan ehtiyojni kamaytiradi (Soluk va boshqalar, 2023). Loyihani boshqarish dasturiy ta'minoti kichik korxonalariga o'z vazifalari va loyihalarini tartibga solishda va yo'lda qolishda yordam beradi. Ushbu kanban uslubidagi vositalar foydalanuvchilarga bir vaqtning o'zida bir nechta loyihalarning borishini ko'rish imkonini beradi va barcha davom etayotgan ishlarining yaxlit ko'rinishini ta'minlaydi. Marketing guruhlarida mashhur bo'lsada, loyihalarni boshqarish dasturi ko'plab komponentlar bilan bir nechta loyihalarni o'ynaydigan har qanday jamoaga foyda keltirishi mumkin (Furqon, 2024). Loyiha ma'lumotlarini markazlashtirish, vazifalarni belgilash va taraqqiyotni kuzatish orqali loyiha boshqaruvi dasturiy ta'minoti ish jarayonlarini tartibga solishga va jamoaviy hamkorlikni yaxshilashga yordam beradi.

Adabiyotlar sharhi.

Kichik biznesni rivojlantirish, biznes faoliyati big'inlarida boshqaruvni tizimlashtirish jarayonlariga innovatsion texnologiyalaridan samarali foydalanish, ularni tadbiq etish shart-sharoitlarini baholash, moliyaviy boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish kabi masalalari va ularning optimal yechimlarini aniqlash bilan bir qator tadqiqotchilar ilmiy izlanishlar olib borishgan va ilmiy taklif-tavsiyalarni ilgari surishgan. Jumladan, Dayton universiteti tadqiqotchisi Emma Su ilmiy ishlarida tadbirkorlarning biznes faoliyatida innovatsiyalarga munosabatni ularning kasbiy tajribasiga bog'liq holatda tadqiq etadi. Resurs taqchilligida innovatsiyalarni joriy etishning intensivlik xususiyatlarini asosiy omil sifatida ko'rib chiqadi (Emma Su va boshqalar, 2024).

Aberdindagi Robert Gordon universitetining tadbirkorlik bo'yicha ilmiy mutaxassisi Jeyms Kanningem kichik biznesda moliyaviy boshqaruvni soddalashtirish tamoili sifatida axborotlashgan muxitning ahamiyatini yoritib beruvchi va asoslovchi tadqiqotlar olib borgan (Kanningem va boshqalar, 2024).

Avstraliyalik iqtisodchi olim Maykl Odei Erdiaw-Kvasie "Kichik va o'rta korxonalar o'rtasida barqaror energiya strategiyalari: biznes birlashmalarining vositachilik roli" asarida innovatsiyalarning istiqboldagi roli va uning boshqaruv tizimlarini optimallashtirishdagi imkoniyatlariga to'xtalib o'tadi (Erdiaw-Kvasie va boshqalar, 2024).

Misrlik olim, Arish universiteti professori Assem Abu Hatab Misrdagi kichik va o'rta qishloq-ozuq-ovqat qiymat zanjiri korxonalari o'rtasida Rossiya-Ukraina urushining sezilgan biznes xatarlari va kuzatilgan ta'sirini minimallashtirishda biznes boshqaruvini, hususan moliyaviy boshqaruv tizimini isloh qilish, tizimda innovatsiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish masalalarini tadqiq etadi. Uning fikricha, kichik biznes subyektlari istiqbolida innovatsion texnologiyalardan foydalanish samaradorligi ularni joriy qilish mexanizmlarining sifatib va mukammalligi bilan bog'liq bo'lib qoladi (Abu Hatab, 2024).

Florida Atlantika universiteti professori, AQShlik iqtisodchi olim Rebel A. Cole "Garov ta'minotining kichik biznesning muddatli kreditlar va kredit liniyalarini me'yorlashiga ta'siri" nomli asarida kichik biznes korxonalarining iqtisodiy qudratini oshiruvchi investetsiyalar tarkibiy ulushida innovatsion faoliyatga, jumladan axborot ta'minoti, tezkor almashinuv vositalariga xarajatlarning salmog'I o'rtasida, biroq ularning samaradorlikga sinergetik ta'sirini juda yuqori darajalarda bo'lishi prognoz qilinadi (Cole va boshqalar, 2024).

Varmia va Mazuri universiteti professori, Polsha olimi Waldemar Dzwolak Polshaning

kichik oziq-ovqat korxonalarida standartlashtirilgan HACCP asosidagi oziq-ovqat xavfsizligini boshqarish tizimlarini saqlashga to'sqinlik qiluvchi to'siqlar sifatida yuqori texnologiyalarga asoslangan klasterli axborotlashgan tizimning joriy qilinishidagi talabga javob bermaydigan infratuzilma omillarining mavjudligi bilan izohlaydi. Olim ilmiy qarashlarida innovatsion texnologiyalarning biznes subyektlari faoliyatining vertical integratsiyasini ta'minlashdagi ahamiyatiga qaratadi (Dzwolak va boshqalar, 2024).

Indoneziyalik iqtisodchi olim Yoga Affandi Indoneziyadagi ultra-mikro, mikro va kichik korxonalarda moliyaviy boshqaruv tizimining samaradorligini qaror qabul qilish muxitining raqamlashganlik darajasi, moliyaviy savodxonlik darajasi ko'rsatkichlari bilan uyg'un holatda tadqiq etadi (Affandi va boshqalar, 2024).

Otago universiteti professori, Yangi Zelandiyalik iqtisodchi Masoud Karami "Barqaror biznes modellari: Kichik biznes uchun fikrlashning o'zgarishi" nomli asarida barqaror biznes modellari innovatsion texnologiyalar asosida shakllantiradi. Uning taklif etgan rivojlanish modellari yadrosida innovatsion loyihalarni rag'batlantirishning kuchli moyilligi joylashadi (Karami, 2024).

Dshang universiteti tadqiqotchisi Prince Hikouatcha "kichik biznes boshqaruvida innovatsion vositalardan foydalanish moliyaviy qudratni kuchaytiradimi, moliyaviy boshqaruv biznes subyektlari faoliyati samaradorligida nechog'liq ahamiyatga ega?" rukni ostida Kamerundagi kichik biznes subyektlari faoliyati bo'yicha keng ko'lamli empirik tadqiqotlar olib boradi (Hikouatcha va boshqalar, 2024).

O'zbekistonda biznesni rivojlantirish va moliyaviy boshqarish xususida M.P. Boltabayev, M.S. Qosimova, B.K. G'Oyibnazarov, Sh.J. Ergashxodjaye va, A.N. Samadov, Sh.I. Otajonov va boshqalarning ilmiy asarlarida ilmiy mulohazalar, takliflar mujassamdir. Ushbu asarlar kichik biznesni boshqaruv, tizimli takomillashtirish masalalarida olib borilayotgan tadqiqot ishlarida fundamental manbalar sifatida alohida ahamiyatga ega (Boltabayev va boshqalar, 2011).

Shuningdek, iqtisodchi olimlar, soha mutaxassislari – professorlar bilan bir qatorda xalqaro miqyosida taniqli shaxslar, tadbirkorlik faoliyatining eng yuqori bosqichlarini zabt etgan bir qator biznesni boshqarish iqtidorlari, xususan, Ilon Mask, Stiv Jobs, Bill Geyts, Mark Sukerberg, Jon Rokfeller, Genri Ford kabilarining hayotiy tajribasi jamlangan asarlarda moliyaviy boshqaruv va innovatsiyalar juftligi ko'p bora muammolarni hal etishning zamonaviy quroli sifatida talqin etiladi (Treysi, 2021).

Tadqiqot metodologiyasi.

Tadqiqotimiz jarayonida innovatsion texnologiyalar, jumladan hisob jarayonlarini avtomatlashtirish, qaror qabul qilish tizimini takomillashtirish, moliyaviy samaradorlikni ta'minlash dasturlarining imkoniyatlari va samaradorligini baholashning taqqoslama usulidan, yangi texnologiyalarni joriy etishda subyektlar salohiyatini umumlashtirib o'rganuvchi sintez usulidan, innovatsiyalar yaratadigan sinergiyani tushuntiruvchi tizimli tahlil usullaridan foydalanildi.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Bugungi kunda biznes boshqaruvi tizimida bir qancha moliyaviy dasturlardan keng ko'lamli foydalanib kelinmoqda. Jumladan, QuickBooks, Xero yoki Zoho Books kabi dasturlar kichik bizneslarga oson va samarali moliya hisobini yuritishga yordam beradi. Bu dasturlar invoislarni yaratish, xarajatlarni kuzatish va moliyaviy hisobotlarni tayyorlashda qulay hisoblanishadi (Ochilov va boshqalar, 2020). Mazkur tadqiqotimizda biznesda moliyaviy boshqaruv tamoillariga mos ravishda soddalashtirish imkoniyatini yaratib beruvchi innovatsiyalarni quyidagi funktsionallikda ustuvorlikga tadqiq etdik:

- bulutli saqlash texnologiyalari: moliyaviy ma'lumotlarni bulutli sektorda saqlash, har doim va har joyda ularga tezkor kirish imkonini beradi. Bu, shuningdek, ma'lumotlar xavfsizligini oshiradi va zaxira nusxalarini avtomatik yaratadi;

- avtomatlashtirish: texnologiya yordamida avtomatlashtirilgan hisob-kitob tizimlari xarajatlarni kamaytiradi va vaqtni tejaydi. Masalan, invoislarni avtomatik ravishda yuborish yoki to'lovlarni o'z vaqtida amalga oshirish imkoniyatlari mavjud;

- ma'lumot tahlili: kichik bizneslar uchun analitik vositalar (masalan, Google Analytics yoki Power BI) yordamida moliyaviy ma'lumotlarni tahlil qilish, xarajatlar va daromadlarni kuzatish, va kelajakdagi tendentsiyalarni aniqlash osonlashadi;

- mobil ilovalar: Moliyaviy boshqaruv ilovalari yordamida kichik biznes egalari harakatda bo'lish imkonini beradi. Bu, masalan, xarajatlarni tezda kiritish yoki to'lovlarni amalga oshirish imkonini beradi;

- kredit va investitsiya platformalari: onlayn kredit berish va investitsiya platformalari, kichik bizneslar uchun moliyaviy resurslarni topishni osonlashtiradi. Bunday platformalar orqali tezda moliyaviy yordam olish mumkin;

- kriptovalyuta va blokcheyn: ba'zi kichik bizneslar kriptovalyuta va blokcheyn texnologiyalaridan foydalangan holda to'lovlarni amalga oshirishda va moliyaviy operatsiyalarni boshqarishda innovatsion usullarni qo'llashmoqda (Verner Kristyanpoller va boshqalar, 2024).

1-jadval

Kichik biznes boshqaruvida innovatsion texnologiyalarning turlari va samaradorligi tavsifi

Texnologiya turlari	Nomlanishi va tavsifi	Imkoniyatlar
Moliyaviy dasturlar	QuickBooks, Xero, yoki FreshBooks	Avtomatlashtirilgan hisob-kitob va hisobotlar, vaqtni tejash
Bulutli hisob-kitob	Ma'lumotlarga bulutdan kirish va boshqarish	Ma'lumotlar xavfsizligi va har joydan kirish imkoniyati
Mobil ilovalar	Moliyaviy ma'lumotlarni boshqarish uchun ilovalar	Harakatda boshqarish va tezkor qarorlar qabul qilish
AI va tahlil dasturlari	Ma'lumotlarni tahlil qilish va prognozlash	O'zgarishlarga tezda moslashish va strategiyalarni optimallashtirish
Blockchain texnologiyasi	Moliyaviy operatsiyalarni xavfsiz va shaffof bajarish	Xavfsizlik va ishonchlilikni oshirish
CRM tizimlari	Mijozlar bilan aloqalarni boshqarish dasturlari	Mijozlarning moliyaviy xarajatlarini va xulq-atvorini tahlil qilish
Onlayn to'lov tizimlari	PayPal, Stripe kabi tizimlar	Tez va oson to'lov qabul qilish imkoniyati
Avtomatik hisob-faktura	Hisob-faktura va to'lovlarni avtomatik yaratish	Vaqtni tejash va xatoliklarni kamaytirish
Moliyaviy xodimlar uchun o'quv platformalari	Onlayn kurslar va seminarlar	Moliyaviy bilimlarni oshirish va xodimlarni rivojlantirish

Manba: <https://doi.org/10.1016/j.iot.2024.101401> ma'lumotlari asosida mualliflar tomonidan tuzilgan.

Texnologiya moliyaviy jarayonlarni soddalashtirgan muhim sohalardan biri tranzaksiyalarni boshqarishdir. Onlayn to'lov tizimlari va elektron hisob-fakturalar paydo bo'lishi bilan korxonalar endi to'lovlarni tez va xavfsiz tarzda jo'natishlari va qabul qilishlari mumkin. Bu qo'lda tekshirish zaruriyatini yo'q qiladi, qog'ozbozlikni kamaytiradi va umumiy to'lov aylanishini tezlashtiradi. Bundan tashqari, texnologiya moliyaviy hisobotlarni yuritishni yanada qulayroq va samaraliroq qildi. Bulutli buxgalteriya dasturi korxonalarga moliyaviy ma'lumotlarini xavfsiz saqlash va boshqarish imkonini beradi (Jo'rayev, 2023). Bu real vaqt rejimida hamkorlik qilish va istalgan joydan moliyaviy ma'lumotlarga kirish imkonini beradi,

bu esa xarajatlarni kuzatish, hisobotlarni yaratish va tartibga solish talablariga rioya qilishni osonlashtiradi.

Texnologiya, shuningdek, moliyaviy tahlilda sezilarli yutuqlarga erishdi va korxonalariga ko'proq ongli qarorlar qabul qilish imkoniyatini berdi. Ilg'or dasturiy ta'minot va tahliliy vositalar mavjudligi bilan korxonalar o'zlarining moliyaviy ko'rsatkichlari haqida chuqurroq tushunchaga ega bo'lishlari, tendentsiyalarni aniqlashlari va kelajakdagi natijalarni bashorat qilishlari mumkin. Texnologiyaning moliyaviy tahlilini yaxshilash usullaridan biri ma'lumotlarni vizualizatsiya qilishdir. Murakkab moliyaviy ma'lumotlarni grafik va grafiklar kabi vizual jozibador va oson tushunarli formatlarda taqdim etish orqali korxonalar asosiy tushunchalar va tendentsiyalarni tezda tushunishlari mumkin. Ma'lumotlarning vizual ko'rinishi samarali qarorlar qabul qilish va manfaatdor tomonlar bilan muloqot qilishda yordam beradi. Bundan tashqari, texnologiya moliyaviy tahlilda murakkab algoritmlar va sun'iy intellektdan (AI) foydalanish imkonini berdi (Jo'rayev va boshqalar, 2023). Ushbu vositalar katta hajmdagi moliyaviy ma'lumotlarni tahlil qilishi, naqshlarni aniqlashi va bashoratli modellarni yaratishi mumkin. AIdan foydalanish orqali korxonalar aniqroq moliyaviy prognozlar qilishlari, xavflarni baholashlari va moliyaviy texnologiyaning biznes moliyasiga ta'sirini chuqurroq o'rganar ekanmiz, texnologiya moliyaviy jarayonlar va tahlillarni o'zgartirgan turli usullarni o'rganamiz (Nikseresht va boshqalar, 2024). Texnologiya moliyaviy jarayonlarni soddalashtirgan muhim sohalardan biri tranzaksiyalarni boshqarishdir. Onlayn to'lov tizimlari va elektron hisob-fakturalar paydo bo'lishi bilan korxonalar endi to'lovlarni tez va xavfsiz tarzda jo'natishlari va qabul qilishlari mumkin. Bu qo'lda tekshirish zaruriyatini yo'q qiladi, qog'ozbozlikni kamaytiradi va umumiy to'lov aylanishini tezlashtiradi. Bu real vaqt rejimida hamkorlik qilish va istalgan joydan moliyaviy ma'lumotlarga kirish imkonini beradi, bu esa xarajatlarni kuzatish, hisobotlarni yaratish va tartibga solish talablariga rioya qilishni osonlashtiradi. Moliya sohasida avtomatlashtirish texnologiya taraqqiyotda davom etar ekan, avtomatlashtirish biznesni moliyalashtirish sohasida o'yinni o'zgartiruvchi omilga aylandi. Avtomatlashtirish an'anaviy ravishda qo'lda bajariladigan vazifalar va jarayonlarni bajarish uchun texnologiyadan foydalanishni anglatadi. Moliya sohasida avtomatlashtirish ko'plab afzalliklarni ta'minlab, umumiy samaradorlikni oshirishga olib keldi. Moliya sohasida avtomatlashtirilgan tizimlarni joriy etish korxonalar uchun bir qancha afzalliklarni keltirib chiqarishi mumkin. Bu erda bir nechta asosiy afzalliklar mavjud:

- Samaradorlikni oshirish: Avtomatlashtirish ma'lumotlarni qo'lda kiritish va takrorlanuvchi vazifalarni bartaraf qiladi, bu esa moliya mutaxassislariga ko'proq strategik faoliyatga e'tibor qaratish imkonini beradi. Bu yuqori mahsuldorlikka va tezroq ishlov berish vaqtlariga olib keladi;

- Aniqlikni oshirish: Avtomatlashtirilgan tizimlar inson xatolariga kamroq moyil bo'lib, moliyaviy hisob-kitoblar va hisobotlarda xatolik xavfini kamaytiradi. Bu moliyaviy ma'lumotlarning yaxlitligini saqlashga yordam beradi va moliyaviy operatsiyalarning umumiy aniqligini oshiradi;

- Xarajatlarni tejash: Muntazam vazifalarni avtomatlashtirish orqali korxonalar qo'l mehnatiga bo'lgan ehtiyojni kamaytirishi va resurslarni boshqa sohalarga qayta taqsimlashi mumkin. Bu vaqt o'tishi bilan sezilarli xarajatlarni tejashga olib kelishi mumkin;

- Kengaytirilgan muvofiqlik: Avtomatlashtirilgan tizimlar standartlashtirilgan jarayonlarni qo'llash va aniq audit yo'llarini taqdim etish orqali tartibga solish talablariga muvofiqligini ta'minlashga yordam beradi. Bu muvofiqlik xatolari xavfini kamaytiradi.

Kichik biznesda kiberxavfsizlik va firibgarlikning oldini olish katta ahamiyatga ega hisoblanadi. Kiberxavfsizlikning buzilishi yoki firibgarlik harakati moliyaviy yo'qotishlarga, yuridik javobgarlikka, mijozlar ishonchiga putur etkazishga va brend obro'siga putur etkazishi mumkin. Kiberxavfsizlik bo'yicha qat'iy choralar va firibgarlikning oldini olish strategiyalarini amalga oshirish biznes aktivlari, mijozlar ma'lumotlari va intellektual mulkni himoya qilish uchun juda muhimdir. Bu ruxsatsiz kirish, ma'lumotlar buzilishi, identifikatorni o'g'irlash,

to'lov dasturi hujumlari va boshqa firibgarlik harakatlarining oldini olishga yordam beradi. Kiberxavfsizlik va firibgarlikning oldini olishga ustuvor ahamiyat berish orqali kichik biznes xavflarni kamaytirishi, mijozlar va hamkorlarning ishonchini saqlab qolishi hamda o'z faoliyatining uzoq muddatli barqarorligi va muvaffaqiyatini ta'minlashi mumkin (Banaeian Far va boshqalar, 2023).

Kichik biznes uchun hisob-faktura dasturidan tortib, buxgalteriya hisobi va vaqtni kuzatish uchun dasturiy vositalargacha, bozor moliyangizni osonlashtiradigan cheksiz imkoniyatlar bilan to'lib toshgan. Ushbu maqolada biz texnologiya bu o'zgarishlarni qanday boshqarayotganini o'rganamiz va bir vaqtlar qiyin bo'lgan vazifani yanada qulayroq va samaraliroq qiladi.

Soddalashtirilgan moliyaviy operatsiyalar kichik biznes faoliyatini boshqarishda bir qancha qulayliklar yaratadi. Raqamli to'lov yechimlarining paydo bo'lishi korxonalarining tranzaksiyalarni boshqarishda tub burilish yasadi. PayPal, kvadrat va Stripe kabi vositalar korxonalariga onlayn to'lovlarni qabul qilish imkonini beradi, ishlov berish vaqtini qisqartiradi va pul oqimini yaxshilaydi. Ushbu platformalar, shuningdek, qo'shimcha afzalliklarga ega, chunki ular sizning buxgalteriya dasturingiz bilan muammosiz integratsiyalasha oladi, bu sizning daromad va xarajatlaringizni real vaqtda kuzatishni osonlashtiradi. Buxgalteriya hisobi va buxgalteriya hisobi yaxshilandi. Ushbu buxgalteriya yechimlari foydalanuvchilarga qulay interfeyslarga ega bo'lib, kichik biznes egalariga ularni o'ziga xos ehtiyojlariga moslashtirishni osonlashtiradi. Kichik biznes egasi sifatida siz ushbu vositalardan hech qachon xato qilolmaysiz. Siz o'zingizning biznesingizga istalgan vaqtda moliyaviy ahvolingiz haqida aniq tasavvur berib, aniqlikka amin bo'lasiz. Moliyalashtirishga kirish imkoniyatlarini kengaytirish. Texnologiya, shuningdek, kichik biznesning moliyaga kirish usullarini o'zgartirdi. An'anaviy bank kreditlari, o'zining uzun qog'ozbozligi va uzun navbatlari bilan endi yagona imkoniyat emas. FinTech kompaniyalari oddiyroq ariza berish jarayonlari va o'z vaqtida tasdiqlovga ega bo'lgan tengdoshga kreditlash va savdogarlarga naqd pul olish kabi boshqa variantlarni taklif qilishdi. Bu kichik biznes uchun hech qanday to'siqlarsiz o'sishni moliyalashtirish uchun yangi imkoniyatlar ochdi.

Xarajatlarni kuzatish va boshqarishni soddalashtirilgan. Xarajatlarni kuzatish va boshqarish mobil ilovalar va bulutga asoslangan xizmatlar orqali ham osonlashtirildi. Receipt Bank va Expensify kabi vositalar korxonalariga o'z xarajatlarini to'g'ridan-to'g'ri mobil telefonlarida toifalarga ajratish va kuzatish imkonini beradi. Qolaversa, bu vositalar to'g'ri va dolzarb moliyaviy hisobotlarni yuritadi, bu esa byudjet tuzish va umumiy qarorlar qabul qilish uchun juda muhimdir. Kengaytirilgan xavfsizlik. Raqamli to'lovlar va tranzaksiyalarning ko'payishi bilan biznes egalari kiber tahdidlarga qarshi ehtiyot choralarini ko'rishlari kerak.

Texnik kompaniyalar o'zlarining xavfsizlik choralarini takomillashtirdilar va boshqalar qatorida uchdan uchiga shifrlash va ko'p faktorli autentifikatsiya kabi kuchli xususiyatlarni taklif qildilar. Ushbu yutuqlar sizning barcha nozik ma'lumotlaringiz uchun yuqori darajadagi xavfsizlikni ta'minlaydi. Ishbilarmon odam sifatida siz o'zingizning yoki mijozlaringizning ma'lumotlari haqida qayg'urishingiz shart emas. Esda tutingki, har qanday vositani sotib olishdan oldin tegishli tekshiruvdan o'tish juda muhim, shunda siz biznesingizni ma'lumotlar buzilishidan himoyalanganligiga ishonch hosil qilishingiz mumkin.

Moliyaviy menejment sektoridagi boshqa texnologiya evolyutsiyalari. AI va mashinani o'rganish. Sun'iy intellekt (AI) va Machine Learning kichik biznes moliyasida bashoratli tahlillarga yo'l ochmoqda. Ushbu vositalar tendentsiyalarni aniqlash va moliyaviy natijalar kelajagini bashorat qilish uchun katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilishi mumkin. Ular korxonalariga ongli qarorlar qabul qilish, strategiya ishlab chiqish va har qanday qiyinchilikni oldindan bilish imkonini beradi. Bundan tashqari, sun'iy intellektga asoslangan chatbotlar va virtual yordamchilar mijozlarga samarali xizmat ko'rsatish uchun qimmatli vositalar sifatida paydo bo'lmoqda.

2-jadval

Kichik biznesda moliyaviy boshqaruv tizimini takomillashtirish (soddalashtirish)da innovatsion texnologiyalarining xissasi

Innovatsion texnologiyalar tomonidan taqdim etilgan xizmatlardan foydalanish			Moliyaviy boshqaruvni soddalashtirish tamoili va darajasi			Kichik biznesda moliyaviy boshqaruv jarayonlarida vaqt intensivligi		
Texnologiya	2023 (%)	2024 (%)	Ta'sir yo'nalishi	2023 (%)	2024 (%)	Jarayon	2023 (%)	2024 (%)
Bulutli texnologiya	25	40	Vaqtini tejash	30	45	Sarmoyalash-tirish	30	42
CAB texnologiya	20	35	Xato va noaniqliklarni kamaytirish	25	35	Xarajatlarni kuzatish	28	38
Mobil to'lov tizimlari	15	30	Mijozlar qoniqishini oshirish	20	30	Soliqlarni hisoblash	22	30
Maxsus moliya dasturlari	10	20	Moliyaviy nazoratni kuchaytirish	22	32	Sifatli boshqaruv	27	36

Manba: <http://documents.worldbank.org/curated/en/933471650320792872/Toward-a-Prosperous-and-Inclusive-Future-The-Second-Systematic-Country-Diagnostic-for-Uzbekistan>

Moliya sohasida blokcheyn texnologiyasi - bu kichik biznesning moliyaviy boshqaruvida, xususan, tranzaksiyalar sohasida iz qoldirgan vositadir. Ushbu texnologiya to'lovlarni qayta ishlashning xavfsiz va samarali usulini taklif etadi. Bu xarajatlarni kamaytiradi, firibgarlikni kamaytiradi va butun jarayonni tezlashtiradi. Shuningdek, u korxonalarining mijozlari va yetkazib beruvchilari bilan o'zaro munosabatlarini o'zgartirish imkoniyatiga ega. Ta'lim resurslari bilan farqni bartaraf etish. Texnologik landshaft barcha o'lchamdagi korxonalar uchun juda qiyin vazifa bo'lishi mumkin. Shuning uchun texnologiya kompaniyalari va ta'lim muassasalari ushbu bo'shliqni bartaraf etish uchun resurslar va treninglarni taklif qilmoqdalar. Kichik biznes uchun veb-seminarlar va o'quv qo'llanmalaridan tortib onlayn kurslargacha zamonaviy moliyaviy boshqaruv vositalari bilan tanishish uchun ko'plab imkoniyatlar mavjud. Sun'iy intellekt (AI) biznesni moliyalashtirishdagi yana bir o'zgaruvchan tendentsiyadir. Mashina o'rganish va tabiiy tilni qayta ishlash kabi sun'iy intellekt texnologiyalari turli moliyaviy jarayonlarni avtomatlashtirish va yaxshilash imkoniyatiga ega. AI sezilarli ta'sir ko'rsatadigan sohalardan biri moliyaviy tahlildir.

Sun'iy intellektga asoslangan algoritmlar katta miqdordagi moliyaviy ma'lumotlarni tahlil qilishi va qaror qabul qilish uchun qimmatli tushunchalarni berishi mumkin. Ushbu algoritmlar naqshlarni aniqlashi, tendentsiyalarni aniqlashi va kelajakdagi natijalarni bashorat qilishi mumkin, bu esa korxonalarga ko'proq ma'lumotli moliyaviy qarorlar qabul qilish imkonini beradi. AI risklarni boshqarish va firibgarlikni aniqlashda ham qo'llaniladi. Mashinani o'rganish algoritmlari potentsial xavflarni aniqlash va moliyaviy operatsiyalardagi anomaliyalarni aniqlash uchun tarixiy ma'lumotlarni tahlil qilishi mumkin. Bu korxonalarga xavflarni kamaytirishga va firibgarlik harakatlarining oldini olishga yordam beradi. Bundan tashqari, sun'iy intellektga asoslangan chatbotlar va virtual yordamchilar mijozlarga xizmat ko'rsatish va moliyaviy maslahat rollarida ishlamoqda. Ushbu aqlli tizimlar shaxsiy tavsiyalar berishi, so'rovlarga javob berishi va mijozlarga o'z mablag'larini boshqarishda yordam berishi mumkin. Biznesni moliyalashtirishda blokcheyn texnologiyasi va sun'iy intellektning integratsiyasi moliyaviy operatsiyalarni amalga oshirish, tahlil qilish va himoya qilish usullarini o'zgartiradi. Kelajakdagi ushbu tendentsiyalar jarayonlarni soddalashtirish, samaradorlikni oshirish va biznesni moliyalashtirish sohasida innovatsiyalarni rivojlantirish imkoniyatiga ega. Korxonalar ushbu texnologiyalarni o'zlashtirar ekan, ular o'sish va muvaffaqiyat uchun yangi

imkoniyatlarni ochadilar yaxlitligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Kiberxavfsizlik nima uchun juda muhim ekanligining bir necha asosiy sabablari quyidagicha tavsiflash mumkin:

- Ma'lumotlarni buzishdan himoya qilish: Moliyaviy institutlar, kompaniyalar va jismoniy shaxslar shaxsiy va maxfiy ma'lumotlarni o'z ichiga olgan katta hajmdagi moliyaviy ma'lumotlar bilan ishlaydi (Jo'rayev va boshqalar, 2023). Kiberxavfsizlik choralari moliyaviy yo'qotish, nufuzga putur etkazish va huquqiy oqibatlariga olib kelishi mumkin bo'lgan ma'lumotlar buzilishining oldini olish uchun juda muhimdir;

- Moliyaviy firibgarlikga qarshi texnologik immunitetni oshirish: Kiberxavfsizlik bank hisob raqamlariga ruxsatsiz kirish, shaxsni o'g'irlash va firibgarlik operatsiyalari kabi moliyaviy firibgarlikni aniqlash va oldini olishga yordam beradi. Kuchli xavfsizlik choralari qo'llash orqali korxonalar firibgarlik faoliyati tufayli moliyaviy yo'qotishlar xavfini kamaytirishga xizmat qiladi;

- Qoidalarga rioya qilish: Ko'pgina sohalar, shu jumladan moliya, moliyaviy ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha qat'iy qoidalarga bo'ysunadi. Ushbu qoidalarga rioya qilmaslik jarimalar va huquqiy oqibatlariga olib keladi. Kiberxavfsizlik tashkilotlarga ushbu tartibga soluvchi talablarni bajarishga va ma'lumotlar maxfiyligini ta'minlashga yordam beradi.

Xulosa va takliflar.

Tadqiqotimiz jarayonida innovatsion texnologiyalardan foydalanish moliyaviy jarayonlarni soddalashtirish va moliyaviy tahlilni kuchaytirish orqali biznes boshqaruviga chuqur ta'sir ko'rsatishi asoslangan jihatdir. Shundan, kelib chiqib quyidagi xulosalarni keltirish imkoniyatiga egamiz. Xususan,

-avtomatlashtirish va raqamlashtirish orqali moliyaviy jarayonlar yanada samarali bo'lib, xatolarni kamaytiradi va samaradorlikni oshiradi. Bundan tashqari, ilg'or tahliliy vositalar korxonalariga moliyaviy ma'lumotlardan qimmatli tushunchalarni olish imkonini beradi, bu esa yaxshiroq qarorlar qabul qilish va strategik rejalashtirish imkonini beradi;

- innovatsion texnologiyalar kichik biznes subyektlari uchun o'z mablag'larini boshqarish usullarini takomillashtiradigan yetakchi omilga aylanadi. Ko'p funksiyali faoliyatda xarajatlarni tizimli kuzatish, ularni nazorat qilish qulayligi va biznes reja eslatmalarining joriy qilinishi shular jumlasidandir;

- yordamchi ilovalardan ma'lumotlarni tahlil qiluvchi sun'iy intellektga asoslangan ilovalargacha bo'lgan evolyutsiya ta'siri kichik biznes boshqaruvida yetakchi rolga ega bo'lishi ta'minlanadi. Neyron tarmoq texnologiyalarining biznesni boshqaruv jarayonlariga joriy qilinish sur'ati ortib boradi. Ayniqsa, biznes boshqaruvida pul oqimini nazorat qilish, investetsiya samaradorligini ta'minlash, turli aloqa axborotlarini tayyorlash va tahlil qilish, optimallik tamoillariga asoslangan qaror qabul qilish aynan mana shu texnologiyalar xususiyatiga tayanadi;

- biznes boshqaruvida moliyaviy sektorining raqamli uzatish funksiyasi qayta aloqa asosida moliyaviy xavflarni kamaytirishiga olib kelishini imitatsiya jarayonida oldindan baholash imkoniyatini beradi;

- innovatsion texnologiyalar asosida kichik biznes uchun murakkab va ko'p vaqt talab qiladigan vazifa sifatida baholanuvchi ish haqi fondini boshqarish tizimini yaratish mumkin. Buxgalteriya hisobining integratsiyalashgan dasturiy ta'minoti hisob-kitoblarni avtomatlashtirish, soliq imtiyozlari va davlat me'yorlariga rioya qilish orqali ish haqini boshqarishni soddalashtiradi. Xodimlarning ish vaqtini osongina kuzatib borish, ish haqi varaqalarini yaratish va ish haqini qayta ishlash bu tizimning yaqqol namunasi. Shuningdek, ish haqi to'g'risidagi batafsil hisobotlarni taqdim etish, tegishli ma'lumotlar bazasi bilan integratsiyasi darajasini oshiradi, mehnat xarajatlarni kuzatish amaliyotini osonlashtiradi.

- biznes faoliyatida innovatsiyalarni qabul qilish salohiyati kadrlar salohiyati bilan bevosita bog'liq ekanligini e'tiborga olgan holda, sun'iy intellektdan foydalanish, IT vositalarini qo'llash bo'yicha xodimlarda amaliy ko'nikmalarni shakllantirish, axborot xavfsizligi, moliyaviy

kiberjinoatlarga qarshi ilmiy immunitetni oshirish malakasini oshirishni tizimli amalga oshirish zarur;

- moliyaviy barqarorlik shartlarini chuqur tahlil etishda kichik biznes subyektlari faoliyatining asosiy ko'rsatkichlari tizimini takomillashtirish bo'yicha AL tizimida loyihalar ishlab chiqilishi maqsadga muvofiqdir;

- kichik biznesning marketing faoliyati samaradorligini oshirishda analitik tahlil dasturlaridan foydalanish, reklama xarajatlarini minimallashtirish, sotish ko'lamini kengaytirish imkoniyatini oshiradi;

- kichik biznesni moliyaviy boshqaruv tizimini innovatsion texnologiyalar asosida shakllantirish, turli iqtisodiy xavflarga nisbatan egiluvchan, rivojlanish modeliga ega bo'lish garovidir. Shuningdek, istiqbolli rejalarni tuzishda, boshqaruv tizimini takomillashtirish va markazlashtirishda, maqsadli ko'rsatkichlarni prognozlashtirishda avtomatlashtirilgan jarayonni, ya'ni avtomatlashtirilgan modellashtirish, prognozlashtirish, optimallashtirish dasturlaridan foydalanish amaliyotini qo'llab-quvvatlash kerak.

Adabiyotlar/ Jumepamypa/ Reference:

Affandi Yoga et al. (2024) *Indoneziyadagi ultra-mikro, mikro va kichik korxonalarda raqamli qabul qilish, biznes samaradorligi va moliyaviy savodxonlik. Research in International Business and Finance Volume 70, Part B, 2024, 102376 / <https://doi.org/10.1016/j.ribaf.2024.102376>*

Ali Nikseresht et al. (2024) *Applications and emerging trends of blockchain technology in marketing to develop Industry 5.0 Businesses: A comprehensive survey and network analysis. Internet of Things Volume 28, 101401 / <https://doi.org/10.1016/j.iot.2024.101401>*

Ankit Kumar et al. (2024) *Small Business. Reference Module in Social Sciences. <https://doi.org/10.1016/B978-0-443-13701-3.00087-6>*

Assem Abu Hatab et al. (2024) *Perceived business risks and observed impacts of the Russian-Ukraine war among small- and medium-sized agri-food value chain enterprises in Egypt. Food Policy Volume 127, 102712 / <https://doi.org/10.1016/j.foodpol.2024.102712>*

Basheer Al-haimi et al. (2024) *Lessons Learned From Small Business Policies in Malaysia and Singapore. Reference Module in Social Sciences. <https://doi.org/10.1016/B978-0-443-13701-3.00320-0>*

Boltabayev, M.P. (2011) *Kichik biznes va tadbirkorlik. «Noshir» Toshkent. <https://elektronkutubxona.nammqi.uz/uz/ebooks/kichik-biznes-va-tadbirkorlik>*

Emma Su et al. (2024) *The impact of entrepreneurs' military experience on small business exit: A conservation of resources perspective. Journal of Business Research Volume 186, 115004 / <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0148296324005083?via%3Dihub>*

Furqon (2024) *Mistry. Hozir biznesingiz uchun kichik biznes boshqaruvidan foydalaning. Elektron manba: <https://www.ringflow.com/uz/blog/small-business-management/>*

James Cunningham et al. (2024) *Bridging the divides: A case study of collective action across Scottish university business schools to support small business. Journal of Business Research Volume 183, 114859 / <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0148296324003631?via%3Dihub>*

Jo'rayev Farrux Do'stmirzayevich, Aralov G'ayrat Muhammadiyevich, & Eshonqulov Javohir Sobirovich. (2023). *Problems of Management of Technological Systems Under Uncertainty: Models and Algorithms. Global Scientific Review, 19, 39–48. / <https://www.scientificreview.com/index.php/gsr/article/view/274>*

Jo'rayev Farrux Do'stmirzayevich. (2023). *A MODEL APPROACH TO LONG-TERM FORECASTING OF ELECTRICITY SUPPLY. Journal of Integrated Education and Research, 2(10), 41–45. Retrieved from <https://ojs.rmasav.com/index.php/ojs/article/view/1350>*

Jo'rayev, F., & Aralov, G. (2024). MEHNAT BOZORINI SHAKLLANTIRISHNING HUDUDIY MANBALARI TAHLILI. *Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil*, 2(3), 39–48. <https://doi.org/10.60078/2992-877X-2024-vol2-iss3-pp39-48>

Jo'rayev F.D., et al. (2023) Algorithms for improving models of optimal control for multi-parametric technological processes based on artificial intelligence / <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202346004013>

Jonas Soluk et al. (2023) Small steps for the big hit: A dynamic capabilities perspective on business networks and non-disruptive digital technologies in SMEs. *Technological Forecasting and Social Change*. / <https://www.sciencedirect.com/search?q=digital%20technologies%20in%20small%20business>

Juraev, A. K., Jurayev, F. D., Eshkobilov, S. B., Ibragimov, B. S., & Norboev, O. N. (2023). Nonlinear control object identification problems: Methods and approaches. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 392, p. 02043). EDP Sciences. / <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202339202043>

Juraev, F. D. (2021). Problems Of Informatization Of Management Of Agricultural Industry And Modeling Of Agronomic System In A Market Economy. *The American Journal of Applied Sciences*, 3(02), 49–54. <https://doi.org/10.37547/tajas/Volume03Issue02-04>

Masoud Karami et al. (2024) Sustainable Business Models: A Shift in Mindset for Small Businesses. *Reference Module in Social Sciences*, / <https://doi.org/10.1016/B978-0-443-13701-3.00148-1>

Maxmatqulov, G. . (2022) «A COMPLEX SYSTEMIC ISSUE OF THE DEVELOPMENT OF THE NETWORK OF TRADE SERVICES», *Development and innovations in science*, 1(16), cc. 10–13. доступно на: <https://econferences.ru/index.php/dis/article/view/2261> (просмотрено: 29 октябрь 2024).

Maxmatqulov, G. X. (2023). SAVDO XIZMATLARI TARMOG'INI RIVOJLANTIRISH MASALALARIGA TIZIMLI YONDOSHUV. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(10), 175–182. Retrieved from <http://erus.uz/index.php/er/article/view/4170>

Michael Odei Erdiaw-Kwasie et al. (2024) Sustainable energy strategies among small and medium-scale enterprises: The mediating role of business associations. *Journal of Cleaner Production* Volume 470, 143237 / <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959652624026866?via%3Dihub>

Ochilov, M. A., et al. (2020) "Analysis of important factors in checking the optimality of an indeterminate adjuster in a closed system." *Journal of Critical Review* 7.15: 1679-1684.

Prince Hikouatcha et al. (2024) Does culture empower inclusive finance? Empirical investigation into small business in Cameroon. *Heliyon*. Volume 10, Issue 6, e27750 / <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e27750>

Rakhimov, A.N. and Joâ, F.D., (2022) A systematic approach to the methodology of agricultural development and the strategy of econometric modeling. *resmilitaris*, 12(4), pp.2164-2174.

Rebel A. Cole et al. (2024) The effect of collateral on small business rationing of term loans and lines of credit *Journal of Financial Stability* Volume 74, 101320 / <https://doi.org/10.1016/j.jfs.2024.101320>

Saeed Banaeian Far et al. (2023) Blockchain and its derived technologies shape the future generation of digital businesses: a focus on decentralized finance and the Metaverse. *Data Science and Management*. Volume 6, Issue 3, Pages 183-197 / <https://doi.org/10.1016/j.dsm.2023.06.002>

Treysi B. (2021) *The 21 succes secrets of self-made millionaires. (How To Achieve Financial Independence Faster Than You Ever Thought Possible)* by Brian Tracy. – S.F.: Berrett-Koehler Publishers, Inc. P-52

Waldemar Dzwolak et al. (2024) Barriers hindering maintenance of standardised HACCP-based food safety management systems in small Polish food businesses. *Food Control* Volume 168, / <https://doi.org/10.1016/j.foodcont.2024.110849>

Werner Kristjanpoller et al. (2024) Blockchain ETFs and the cryptocurrency and Nasdaq markets: Multifractal and asymmetric cross-correlations. *Physica A: Statistical Mechanics and its Applications* Volume 637, 129589 / <https://doi.org/10.1016/j.physa.2024.129589>